

בבא מציעא י"ג

רב אסי א' א' פ' שלא כותבים שטר בלא המלוה בשטר שנפל ואיתרע חוששים
הגמרא הביאה בשם רב אסי, שכותבים שטר ללוה אף אם אין המלוה עמו, ולא חוששים שמא השטר מוקדם, רק בשטרי הקנאה, ששם הלוה משעבד נפשו. שואלת הגמרא, אם לא כותבים שטרות שאין בהם 'הקנאה' אלא אם ראו את הלוואת המעות. קשה על מה ששנינו במשנה מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר. והעמדנו את המשנה כשהחייב מודה, ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לזה עד תשרי ויבוא לטרוף לקוחות שלא כדין. מדוע לא יחזיר? אם הוא שטר הקנאה, הרי שיעבד לו את עצמו. ואם אינו שטר הקנאה, אין לחשוש שהרי לא כותבים אותו בלא לראות את ההלוואה? אמר לו רב אסי, במשנה כיון שהשטר נפל הוא הורע וחוששים שמא במקרה כתבו אותו בלא שראו את ההלוואה.

אביי אמר עדיו בחתומיו
אביי אמר, כותבים שטר ללוה בלא מלוה אפילו לא בשטר הקנאה משום שאומרים 'עדיו בחתומיו זכין לו'.
וגם אם יטרוף מעכשיו ולא לזה עד תשרי. אינו טורף שלא כדין מפני שעדיו זוכים לו את השעבוד מיום שחתמוהו ואפילו לא הלוה המעות עד תשרי¹⁵⁴. ואביי מעמיד בטעם זה את המשנה שאומרת כותבים שטר ללוה אפילו שאין מלוה עמו. משום שהיה קשה לו כיון שאמרת שבשטרות שאינם הקנאה לא כותבים שטר ללוה בלא המלוה, אין לחשוש שמא כתבו בלא המלוה. אבל עכשיו ששנינו כותבין שטר בלא המלוה חוששים שמא כתב ללות ולא לזה¹⁵⁵.

מצא גיטי נשים שחרורי עבדים ושואלת הגמרא ממה ששנינו במשנה, מצא גיטי דייתיקי מתנה ושוברים לא יחזיר נשים ושחרורי עבדים דייתיקי צואת שכיב מרע¹⁵⁶, מתנה, מתנת בריא, ושוברים של פרעון שטר, הרי זה לא יחזיר. שמא כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם. והרי גם אם נמלך עליהם ולא נתנם, עדיו בחתומיו זכין לו? עונה הגמרא עדיו בחתומיו זכין לו, מהזמן הכתוב בשטר, רק כאשר השטר הגיע לידו לאחר זמן¹⁵⁷. אבל היכן שלא הגיע לידו, לא אומרים עדיו

154 התוס' הקשו על רש"י במסכת ר"ה על מה ששנינו בא' בניסן ר"ה למלכים. ופרשו בגמרא נפק"מ לשט"ח המוקדמים. ופירש רש"י שאם לא קבעו יום לתחילת שנת המלך. אין יודעים אם כשכתבו בשטר בתמוז בשנת ג' למלך, אם המלך עמד קודם לכן או אחרי כן ולא ידעו אם הוא שטר מוקדם או מאוחר. והרי לאביי אינו מוקדם ולרב אסי לא כותבים שטר שאינו הקנאה בלא המלוה? והתוס' מפרשים שהנפק"מ היא אם המלך עמד בכ"ט אדר וכשיגיע כ"ט באדר בשנה השנה הסופר יטעה ויחשוב שהמלך עמד בא' ניסן ויכתוב כ"ט אדר בשנה הראשונה למלך, והוא שטר מוקדם בשנה שלמה. תוס'.

155 רש"י. התוס' הקשו שאביי לא צריך לומר עדיו בחתומיו זכין לו, אפ' אין זכין לו והמשנה היא בשטרי הקנאה משום שמא מקרי וכתב. ולא יעמיד את המשנה כשהחייב במודה ומשום שחוששים לפרעון ולקנוגיא. וי"ל משום שהיה קשה לאביי לא נוח לו בתירוץ של רב אסי. והוא דבר בפ"ע ולא נאמר על מה שאמר עדיו בחתומיו זכין לו. תוס'.

156 ולשון דייתיקי דא תיקו זאת תיקום דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי. רש"י.
157 ואם קשה במה יעמיד אבי את מה ששנינו במס' שביעית שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין נתרץ

בחתומיו זכין לו.

שואלת הגמרא ממה ששנינו במשנה, מצא שטרי חוב אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר. והעמדנו את המשנה כשחייב מודה. ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לזה עד תשרי. רב אסי שהעמיד את המשנה שלא כותבין שטר ללוה בלא שהמלוה עמו בשטרי הקנאה נאמר שמשנתנו נאמרה בשטרות שאינם הקנאה כמו שאמרנו. ולא יחזיר משום שהשטר שנפל הורע, וחוששים שמא קרה מקרה וכתבו שטר בלא המלוה. והשטר הוא שטר מוקדם ולכן הופקר להשליכו. אלא לאביי שאמר עדין בחתומיו זכין לו, מה יש לומר? ואמרת הגמרא שאביי יאמר שהטעם ששנינו במשנה שלא יחזיר את השטר הוא מפני שחוששים לפרעון ולקנוניא¹⁵⁸, שמא פרעו ונפל מן הלוה. ומה שהוא אומר לא פרעתי היא עצה של רמאות בין המלוה ללוה, לטרוף את הלקוחות שלקחו ממנו קרקע שלא באחריות ויחלקו ביניהם.

שמואל שא' המוצא שטר הקנאה בשוק שואלת הגמרא, וכיצד שמואל יבאר את משנתנו, הרי שמואל סובר המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים, ואפילו אין החייב מודה, מפני שאם היה פורעו היה קורע אותו. וכל שכן שכשהחייב מודה כיון שהוא קורעו מיום פריעתו, ולא חוששים לפרעון ולקנוניא. ובמה שמואל יעמיד את המשנה? אם הוא סובר כרב אסי שאמר בשטרי הקנאה, יעמיד את המשנה בשטרות שלא של הקנאה.¹⁵⁹ אבל אם הוא סובר כאביי שאמר עדין בחתומיו זכין לו מה נאמר? אמרת הגמרא, שמואל מעמיד את המשנה כשאין החייב מודה בכתיבת השטר, שהלוה אומר לא כתבתיו והוא מזויף¹⁶⁰.

שמואל לטעמו שר"מ אומר ששטר שאין בו אח' אינו גובה כלל שואלת הגמרא, אם החייב אינו מודה מדוע כשאין בשטר אחריות נכסים יחזיר את השטר, הרי הוא יגבה בו מנכסים בני חורין? עונה הגמרא ששמואל לטעמו שאמר, אומר היה רבי מאיר שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה לא ממשועבדים ולא מבני חורין. שואלת הגמרא, אם כן בשביל מה מחזיר. אמר רבי נתן בר אושעיא, שיחזיר את השטר למלוה לצור על פי צלוחיתו. ולא מחזירים אתו ללוה לצור על פי צלוחיתו,

כשכתיבתם מוקדמת לחתימתם ולכן פסולים שבא לטרוף משעת כתיבה, א"נ שכתבו וחתמוהו בתשרי והם כתבו בתוכו ניסן שהוא ראש השנה לשטרות. רש"י.

158 וחכ' סוברים אחריות טעות סופר ולכן לא יחזיר אפ' אין בו אחריות, וכן לרב אסי. התוס' הקשו מדוע לא נאמר שהוא לזה בו והוא פרוע ורוצה ללוות בו מחדש. וי"ל שאם לזה בשטר ופרעו משום שכר הסופר לא יפסיד את הלקוחות ממון רב. תוס'.

159 אין להקשות על כרחך שמואל לא סובר כאביי שאם יסבור כאביי הרי לאביי אין חילוק בין שטר הקנאה ללא הקנאה אפילו שלא הקנאה יחזיר הואיל ולשמואל לא חוששים לפרעון. מפני שאביי מודה כשלא בא שטר לידיו ואפשר לומר שכתב ללות ולא לזה לגמרי, ולא הגיע לידיו מעולם. רש"י.

160 וא"ת שיתקיים בחותמיו, כיון שנפל אתרע ואומרים מפני שפסול היה לא נזהר ומאמינים לחייב שאומר שהוא מזויף. רש"י. ועיין הע' 8 בשיטת התוס'.

מפני שהלוח הוא שאמר לא היו דברים מעולם¹⁶¹. לא הוא כתב את השטר אלא המלוה זייפו והנייר שייך למלוה.

רבי אלעזר אמר, מחלוקת בשאין חייב מודה. רבי מאיר אומר שיחזיר את השטר מפני שרבי מאיר סובר ששטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשועבדים ולא מבני חורין. אם אין הלוח מודה, מפני ששטר שלא שעבד בו נכסים אינו שטר אלא הוא כמלוה על פה שאין עליה עדים¹⁶². ורבנן אומרים שלא יחזיר את השטר מפני שהוא גובה בו. כיון שהשטר נפל הורע ואומרים שהוא מזויף הוא כדברי הלוח. ולא יחזיר כיון שלפי חכמים הוא כשטר לכך שהמלוה תהיה כמלוה על פה בעדים, וגובה מבני חורין. אבל כשהחייב מודה לדברי הכל יחזיר, ולא חוששים לפרעון ולקנוניא¹⁶³.

ורבי יוחנן אמר מחלוקת כשהחייב מודה, רבי מאיר סבר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה ממשועבדים, אבל הוא גובה מבני חורין. וחכמים סוברים ששטר שאין בו אחריות גובה גם ממשועבדים¹⁶⁴. וחוששים לפרעון ולקנוניא. אבל כשאין חייב מודה¹⁶⁵ לדברי הכל לא יחזיר מפני שחוששים לפרעון.

ובברייתא שנינו כרבי יוחנן וקשה קושיה אחת על רבי אלעזר, ושתי קושיות על שמואל. מצא שטרי חוב ויש בהם אחריות נכסים אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה. אין בהן אחריות נכסים בזמן שהלוח מודה יחזיר למלוה.

אין הלוח מודה לא יחזיר דר"מ וחכ"א אין הלוח מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה, זה וא' זה גובה ממשועבדים

דברי רבי מאיר. שהיה רבי מאיר אומר שטרי חוב שיש בהם אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים, ושאין בהם אחריות נכסים גובה מנכסים בני חורין. וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה גובה מנכסים משועבדים.

תיובתא דר"א שא' שלר"מ שטר שאין בו אח' אינו גובה ממשוע' ומב"ח ולא חוששים לקנוניא

אמר שלרבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין. ואמר שבין לרבי מאיר בין לחכמים לא חוששים לקנוניא. ובברייתא שנינו, שטר שאין בו אחריות

161 התוס' הקשו מדוע אם הלוח טוען מזוייף לא יחזיר אם הוא יקיימו יגבה בו ואם לא לא יגבה. ואין לומר שמא יוציא על יתומים או לקוחות, מפני שטוענים להם מזויף, גם אם לא נטען להם מזוייף נטען להם פרוע. והתוס' מפרשים ששמואל ורב אסי מדברים כשהלוח אינו בפנינו ולכן יחזיר. ואין לחוש שהוא מזוייף וכשירצה לגבות בו נטען שהוא מזוייף, ואם יקיימו יגבה בו. אבל במשנה מדובר שהלוח נמצא והוא טוען שהוא מזוייף, וכיון שיש בו ריעותא של נפילה וגם הלוח טוען שהוא מזוייף לא יחזיר. תוס'.

162 רש"י.

163 ולא חוששים גם לשמא כתב ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי כאב"י. ונקט לקנוניא משום שטר שיש בו אחריות. א שר"א סובר אחריות טעות סופר. תוס'.

164 כיון שאומרים אחריות טעות סופר.

165 אפ' מודה שכתבו אלא שטוען שהוא פרוע. רש"י.

נכסים אינו גובה ממשועבדים אבל גובה מבני חורין. ושנינו שבין לרבי מאיר ובין לחכמים חוששים לקנוניא¹⁶⁶. ולכן בזמן ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה? ושואלת הגמרא, הרי אמרנו שקשה על רבי אלעזר רק באחת ולא בשתיים? ואומרת הגמרא שהיא נחשבת לקושיה אחת. מפני שטעם אחד הזקיק את רבי אלעזר לומר את שתייהן. שבגלל שאמר שהמחלוקת במשנה היא בשאין חייב מודה, הוא היה צריך לומר ששטר שאין בו אחריות אינו גובה אפילו מבני חורין. וכיון שהוא היה צריך לסיים, אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר. רבי אלעזר צריך לומר שלא חוששים לקנוניא.

ותיובתא דשמואל בתרתי האחת כמו שהקשינו ויש קושיה על שמואל בשתיים. האחת על ר"א והאחת על מה שאינו חושש לפרעון כמה שהקשינו על רבי אלעזר, שהרי הוא מעמיד את המשנה בשאין חייב מודה. והאחת על מה ששמואל אמר, מצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים. אפילו שאין לומר שכתב ללוות ולא לזה, שהרי אפילו אם לא לזה שעבד עצמו, ולא חוששים לפרעון. ואפילו אין החייב מודה, מפני שאם היה פורעו היה קורעו. וכאן חוששים לפרעון אפילו ששניהם מודים שלא פרעו, וכל שכן שחוששים לפרעון כאן שהלוה לא מודה¹⁶⁷? אמר שמואל, טעמם של חכמים¹⁶⁸ שגובים בשטר שאין בו אחריות נכסים אפילו מן המשועבדים, משום שהם סוברים 'אחריות טעות סופר הוא! כשאין כתוב בשטר אחריות הסופר הוא שטעה, אבל לא הלוה לו מעותיו בלא אחריות נכסים, שאין אדם משליך מעותיו בחינם.

166 אע"ג שאפשר לומר שלא יחזיר משום שמא כתב ללוות בניסן ולא גבה עד תשרי, מ"מ קשה על ר"א שאמר שיחזיר. תוס'.

167 ולרבי אלעזר זה לא קשה מפני שהוא אמר כשחייב מודה לא יחזיר אף שטר הראוי לגביה, ולר"מ יחזיר רק מפני שאינו יכול לגבות בו כלל. רש"י.

168 אם שמואל ידע את הברייתא א' זה ו' זה גוב מנכסים משועבדים היה צריך לפרש את המשנה ולא היה נשאר בתיובתא. ואם לא ידע מנין שלחכמים אין בו אח' וגובה ממשועבדים? וי"ל שלא ידע את הברייתא, ואמר מסברא שאם לא היה גובה ממשועבדים אינו גובה מב"ח. תוס'.

